

Akademiet for yngre forskere

Akademiet for yngre forskere
C/O Det Norske Videnskaps-Akademi
Drammensveien 78
0271 Oslo
kontakt@akademietforyngreforskere.no
<http://akademietforyngreforskere.no>

Oslo, 31.10.2016

Det kongelige kunnskapsdepartement
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo
postmottak@kd.dep.no

HØRINGSINNSPILL TIL RAPPORT OM NASJONALE RETNINGSLINJER FOR ÅPEN TILGANG TIL FORSKNINGSGRANNSSETNINGER

[Akademiet for yngre forskere](#) (heretter Akademiet) er en tverrfaglig møteplass og forskningspolitisk plattform for yngre forskere, samt en pådriver for nyskapende forskningsformidling. Organisasjonen har som mål å være en tydelig stemme i faglig og forskningspolitisk debatt. Akademiet er enige i at det må stilles tydelige krav rundt åpen publisering for å sikre åpen tilgang til forskningsresultater, og takker for muligheten til å komme med innspill til rapporten om nasjonale retningslinjer for åpen tilgang til forskningsresultater.

Akademiet mener at rapporten påpeker de viktigste utfordringene knyttet til overgangen til åpen tilgang og støtter prinsippene og målene rundt åpen tilgang, men vil understreke at det må passes på at:

1. **kvalitet** er, og fortsetter å være, det viktigste målet for at norsk forskning skal hevde seg i internasjonal sammenheng.
2. de foreslåtte retningslinjene og tiltakene **ikke favoriserer** de som allerede er store og mektige (reell risiko for at allerede eksisterende skjevheter forsterkes).
3. tiltakene for å sikre overgang til åpen publisering av forskningsresultater ikke kommer i konflikt med den **reelle publiseringspraksis** som i dag kjennetegner ulike fagfelt og forskningsmiljøer.

Akademiet for yngre forskere

4. det sikres at forskere som følger de foreslåtte retningslinjene ikke disfavoriseres ved tilsetning og opprykk, samt ved prosjektsøknader.

Akademiet har i tillegg noen mer detaljerte kommentarer som beskrives i det følgende.

Del 1. Nasjonale mål og retningslinjer

Vi mener at det er viktig å legge vekt på krav til *høy kvalitet* i retningslinje 1. Det finnes mange useriøse aktører blant de åpne tidsskriftene, der fagfelle vurderingen er svak eller fraværende, og der publisering av forskningsresultater drives av en jakt på profitt snarere enn på vitenskapelig kvalitet. Retningslinje 1 bør derfor suppleres med en presisering som slår fast at førstevalget må være på tidsskrifter med åpen tilgang som er på nivå 1 og 2, dvs. innenfor det allerede kvalitetssikrede systemet.

I tillegg er det viktig å minne om at forskere (og særlig yngre forskere) ikke alltid står fritt til å velge å publisere i tidsskrifter av høy kvalitet med åpen tilgang, men må ofte "ta til takke med" det tidsskriftet som til slutt aksepterer manuskriptet deres. Incentivene til å publisere i tidsskrifter med åpen tilgang må derfor ikke komme i konflikt med de reelle mulighetene for å publisere i relevante kanaler.

Til slutt vil vi presisere at (yngre) forskere som følger de nye retningslinjene ikke må komme tapende ut ved tilsetnings-, opprykks- og søknadsprosesser. Vår erfaring er at åpen tilgjengeliggjøring av forskningsarbeider i realiteten ofte nedvurderes i fagfelle vurderinger. Vi forslår derfor et nytt punkt 4 i retningslinjene: *Alle forskningsutførende institusjoner skal i tilsetnings-, opprykks- og søknadsprosesser kreve at forskningsarbeidene som vurderes skal være åpent tilgjengelige, i tråd med retningslinjene i punkt 1-3.*

Del 2. Tiltak og forutsetninger

Innføring av incentiv for å velge åpen publisering

Akademiet er enig i at innføring av en egen faktor for åpen publisering i publiseringsindikatoren i prinsippet kan bidra til at flere velger åpen publisering, men vi mener at det først og fremst er kvalitet som må være det overordnede målet. Incentivene for åpen publisering må derfor ligge innenfor det kvalitetssikrede systemet og man må ikke straffes hvis man følger krav til høy kvalitet.

Det er viktig å være bevisst de store forskjellene i publiseringstradisjoner og publiseringspraksis mellom ulike fagområder og fagfelt. Noen fag er store, andre er små; noen bygger på etablerte tema mens andre er mer nyskapende; noen har lange tradisjoner for artikkelpublisering mens andre historisk har publisert i antologier og monografier. Disse ulikhetene medfører at de reelle

Akademiet for yngre forskere

mulighetene for å velge en åpen publiseringskanal er ulike. Vi mener derfor at det må passes på at insentivsystemet ikke har som bivirkning at bestemte fagfelt eller forskningspraksiser blir favorisert på bekostning av andre.

Finansiering av åpen tilgang

De foreslåtte retningslinjene kommer til å få store konsekvenser. Akademiet mener at finansieringsordningene for å dekke avgiftene for åpen publisering må være på plass så snart som mulig og i hvert fall før et insentivsystem for åpen publisering blir tatt i bruk. Det er avgjørende at det nye systemet ikke favoriserer de enkeltinstitusjonene som allerede har flest ressurser. Det er store forskjeller på alle nivåer i akademien; mellom universiteter, fakulteter, institutter, fagområder, fag med ekstern finansiering, forskningssentre, osv., og det finnes dyktige enkeltforskere uten en institusjonell tilknytning. Innføringen av et nytt finansieringssystem må ikke resultere i en situasjon der insentivene forsterker de forskjellene i makt og ressurser som allerede kjennetegner akademien.

Et eksempel: Per i dag er det – som rapporten fastslår – slik at flere (store) institusjoner har et fond for å dekke kostnadene knyttet til åpen tilgang. Men ikke alle institusjoner har muligheten til å operere med slike fond, f.eks. vil forskningsinstituttene ha dårligere forutsetninger enn universitetene til å klare dette innenfor sine økonomiske rammebetingelser. I tillegg kan kravene for å få økonomisk støtte være svært forskjellig mellom institusjoner som har slike fond, f.eks. hvorvidt man kan få støtte for hybrid åpen publisering i tidsskrift av høy kvalitet i en overgangsfase eller ikke.

Med andre ord må finansieringsmodellen ta høyde for de skjevheter i systemet som allerede finnes i dag og gjøre åpen publisering av forskningsresultater i kvalitetstidsskrifter og -forlag tilgjengelig for forskere uavhengig av institusjonell tilknytning.

Avslutningsvis vil vi påpeke at åpen publisering må ses som en del av den større diskusjonen om "åpen forskning", herunder "åpne data" og "åpen innovasjon". Spørsmål om nye publiseringsformer, slik som såkalte "data papers", utfordrer nettopp tradisjonelle ideer om hva forskningspublisering kan og bør være. Vi må ikke komme i en situasjon hvor retningslinjene hindrer utvikling og innovasjon i forskningsfeltet.